

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE ECCLESIA|| TRIVMPHANTE,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XII. De Pascha.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53909)

CAPVT XII.

De Pascha.

Vo dicenda sunt. Primò, quid sit Pascha. Secundò, de erroribus circa Pascha. Quantum ad PRIMVM, aliqui Patrum existimarunt, nomen Paschæ deductum esse à verbo *πάσχειν*, id est, pati, quia passionis Domini memoria in Paschate celebratur iuxta illud Apostoli: *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.* ita Ambrosius in libro de mysterio Paschæ, cap. 1. Vnde etiam Tertullianus libro contra Iudæos, dicit, Pascha Domini significare passionem Christi. quorum sententiam refert, & meritò refellit Augustinus epist. 119. nã Pascha nomen est Hebræum, non Græcum. Hebraicè autem dicitur *פסח* quod Græci verterunt *πάσχα*, Chaldæus *פסחא*. Hieronymus legit Phasc, nimirum secundum alia puncta: sed eadem semper est vox. Dicitur autem Pascha à verbo *פסח*, quod est transilire. vnde primariò non significat immolationem agni, vt auctor comment. in cap. 14. Marci apud Hieronymum docet: nec transitum populi per mare rubrum ad terram pmissionis, vt docent Nazianzenus orat. 2. de Pascha, & Augustinus tract. 55. in Ioannem. Nec etiam significat transitum Angeli per Ægyptum, vt videntur sonare illa verba: *Est enim Phasc, id est, transitus Domini.* Exod. 12. sed significat transcensionem Angeli, & quasi saltum super domos Iudæorum, vt patet ex ratione, quæ redditur Exod. 12. nam vbi dixerat Moyses: *Est enim Phasc,* subiungit rationem: *Transibo enim per terram Ægypti nocte illa, & percutiam primogenita Ægyptiorum: erit autem sanguis vobis in signum in adibus vestris, & videbo sanguinem, & transibo vos, nec erit in vobis plaga.* Vbi primum, transibo, est *רַעַבְרַתִּי*, secundum est *רַפְסַחְתִּי*, & ab hoc dicitur Pascha. Similis ratio ter in eodem capite redditur. vbi semper *פסח* significat transilire, seu transcendere, non simpliciter transire. Vnde Iosephus lib. 2. antiquit. cap. 13. dicit, Pascha significare transcensionem. idem docet Hieronymus in cap. 26. Matth. & Theodoretus quæst. 24. in Exod.

Verun-

Veruntamen hoc ipsum nomen traducitur etiam ad alia tria significanda. Itaque PRIMO, significat, ut diximus, translationem Angeli. SECUNDO, ipsum agnum Paschalem, qui per immolationem transibat de vita ad mortem. Unde dicitur Lucæ 22. *Neceſſe erat occidi Paſcha.* TERTIO, transitum populi, qui illa ipsa nocte liberatus à tyrannide Pharaonis, tranſiuit per mare rubrum, ut iret in terram promiſſionis. Et hanc ſignificationem agnoſcunt Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Paſcha, & Auguſtinus tract. 55. in Ioãnem. QUARTO, ipsum feſtum diem. nam Lucæ 22. dicitur: *Appropinquabat dies feſtus azimorum, qui dicitur Paſcha.*

Porro hæc ipſa quatuor ſunt etiam apud Chriſtianos ſecundo modo, id eſt, ut exemplaria illorum typorum. Nam Angelus tranſiens, & occidens primogenita Ægypti, & ſaluans filios Iſraël, eſt Chriſtus magni conſilij Angelus, qui, dum tranſiit de morte ad vitam, ſaluauit omnes, qui eius ſanguine aſpergendi erāt, relictis ceteris in manu vaſtatoris. Agnus Paſchalis idem Chriſtus eſt, pro nobis immolatus. Chriſtum enim reſentantur Agnus & Angelus, quia Chriſtus occidi & occidere debuit; Agnus autem occidi poterat, ſed non occidere; Angelus occidere, ſed non occidi. Tranſitus per mare rubrum, ſignificat tranſitum populorum per aquas Baptiſmi, & idè in Paſchate ordinariè olim baptizabantur Catechumeni. Denique, feſtus dies illorum noſtrorum feſtum diem figurabat.

Quantum ad SECUNDVM; PRIMVS error fuit Aetii, qui Paſcha ſimpliciter negabat eſſe celebrandum, quod hoc Iudaismum ſaperet. Refert hunc errorem, & refellit Epiphanius hæreſi 75. non enim agimus Paſcha Iudæorum, ſed quod illis ſignificabatur.

SECUNDVS fuit Blaſti cuiuſdam, qui, teſte Tertulliano libro de præſcript. docuit, Paſcha neceſſariò debere celebrari ipſo die, quo à Iudæis celebrabatur, id eſt, XIV. Luna, ſiue eſſet Dominica, ſiue non. In quo errore fuerunt eodem tempore multi Epiſcopi Aſiæ minoris, ut patet ex lib. 5. hiſt. Eufebij cap. 24. & 25. ubi refertur epiſtola Policratis Epiſcopi Epheſi ad Victore Papam, qua ille auctor aſſerit, omnes ſuos prædeceſſores uſque ad ſanctum Ioannem Euangeliftam ſemper cele-

celebrasse Pascha die decima quarta. Nec defuerunt postea multi alij, quibus hic error placeret, quos Epiphanius hæresi 50. Quartadecimanos vocari affirmat. quin etiam longo post tempore Audiani, seu Vadiani in eundem errorē inciderunt, eodem Epiphanio teste hæref. 70.

Hic error illo ipso tempore refutatus est à Conciliis ferè omnium Ecclesiarū, & à Romano Pontifice, qui omnes communi consensu statuerunt, Pascha celebrandum esse Dominica proxima Lunæ quartadecimæ post æquinoctium vernum, vt Eusebius ibidem refert. Deinde Concilium Nicænū, cū adhuc error ille alicubi duraret, idem statuit, vt testatur Epiphanius hæref. 50. & 70. qui dicit, in Concilio eodem ab Eusebio Cæsariensi compositum aureum numerum, qui ostendit Nouilunia. De qua re exstat epistola ipsius Concilij Nicæni apud Theodoretum lib. 1. cap. 9. hist. & eiusdem rei meminit Athanasius in epistola de Synodo Ariminensi, & Seleuciensi; Ambrosius epist. 83. & Theophilus lib. 1. Paschali; item Imperatoris Constantini epistola ad omnes Ecclesias, apud Eusebium lib. 3. de vita Constantini; vbi Constantinus tribus rationibus probat, debere Pascha celebrari die Dominico. PRIMO, ne concurramus cum Iudæis Christi interfectores.

SECUNDO, quia par est, vt in tota Ecclesia sit vna ratio Paschæ celebrandi, & par est etiam, vt pauciores pluribus cedant. Porro ab antiquis temporibus Romana vrbs, Italia, Africa, Gallia, Hispania, Britannia, Ægyptus, Lybia, Græcia, Pontus, Cilicia, & magna pars Asiæ celebrant Pascha die Dominico, soli autem pauci Orientales contra totū Meridiem, Occidentem, Aquilonem, & magnam Orientis partem cum Iudæis Pascha celebrant.

TERTIO, quia absurdum est, vno anno bis Pascha facere, & alio anno nunquam. atqui hoc accidebat illis, qui Pascha quartadecima die agebant; nam illi non obseruabant æquinoctium, sed solū menses XII. Lunares, & celebrabant Pascha XIV. Luna mensis primi, non curantes, si illa decima quarta esset ante æquinoctium, vel post. Itaque interdum accidebat, vt vno anno celebrarent Pascha post æquinoctium, & anno sequenti ante æquinoctium, & proinde bis in vno anno.

ADDE

ADD E etiam, quòd isti falso fundamento nitebatur. Nam putabant, se sequi legem Iudæorum, & reuera sequebantur delirium Iudæorum sui temporis. nam Lex Iudaica Exod. 11. præcipit Pascha fieri post æquinoctium vernum; iubet enim fieri Luna decima quarta primi mensis; porrò mensis primus is erat, cuius decima quarta dies incidebat in æquinoctium vernum, aut illud proximè sequebatur. vnde etiam Iosephus lib. 3. antiquit. cap. 13. dicit, Pascha fieri Sole in Ariete existente, & opposito ipsi Lunæ. Iudæi autem posteriores (vt Epiphanius dicit, hæres. 70.) non amplius obseruabant æquinoctium, & eos tamen tanquam duces cæcos sequebantur errantes illi Christiani, qui cum Iudæis Pascha faciebant.

Ad auctoritatem autem sancti Ioannis Euangelistæ, quam pro se adferebant illi Quartadecimani, respondet Beda lib. 4. hist. cap. 25. Ioannem celebrasse Pascha XIV. die, vt se accommodaret in illis initiis Iudæis ad fidem conuersis, sicut etiam propter eandem causam Paulus circumcidit Timotheum: tamen Apostolum Petrū Romæ instituisse, vt Pascha die Dominico fieret, & hoc magis esse sequendum.

TERTIVS error fuit quorundam Cappadocum, qui, teste Epiphaniò hæres. 50. semper Pascha celebrabant die XXV. Martij, sicut Natalem Domini semper celebramus die XXV. Decembris. quia putabant, Christum eo die passum fuisse, & ipso die passionis Pascha agendum credebant. Similis fuit error Gallorū in principio Ecclesiæ, qui, teste Theophilo Casariensi apud Bedam libro de ratione temporum, cap. 45. semper Pascha celebrant XXV. Martij, quod putarent, eo die Christum resurrexisse. Idem error summopere placet Lombro in libro de Conciliis, part. 2. vbi vellet eodem die celebrari ista festa, & non obseruari cursum Lunæ, ne videremur Iudæizare.

Ceterum iste error refellitur PRIMO, ex consensu totius Ecclesiæ, quæ semper die Dominico Pascha celebrandum statuit. SECUNDO, quia secundum quosdam nititur falso fundamento. Christus enim, vt illi docent, non potuit resurgere XXV. Martij, nec etiam pati; nam passus est die Veneris, & resurrexit die Dominico, secundum Euangelia omnia. collat etiam, Christū passum & resurrexisse anno ætatis suæ XXXIII. vel

vel XXXIV. secundum alios. Porro anno Christi XXXIII. die XXV. Martij, non fuit feria VI. nec dies Dominica, sed feria IV. Anno autē Christi XXXIV. die XXV. Martij, fuit feria V. vt ex litera Dominicali patet. Nam anno Christi XXXIII. currebat litera D. anno XXXIV. litera C. die autem XXV. Martij, semper est G.

ULTIMO, refellitur à B. Augustino in epist. 119. vbi ostendit, hoc interesse inter diem Natalis & diem Resurrectionis; quod ille celebratur solū ob memoriam, & ideo semper ipsa die XXV. Decembris: at iste celebratur ob memoriam & Sacramentum, & ideo variatur. Vide ibidem pulcherrimam explicationem mysteriorum Paschæ.

QUARTVS error fuit Britonum & Scotorum apud Bedam lib. 3. historiae, cap. 25. & lib. 5. cap. 22. qui contra communem totius Ecclesiæ usum, Pascha celebrabant prima Dominica post Lunam XIII. Martij, ita vt aliquando ipsa XIV. Luna Pascha celebrarent, in quo neque Iudæis, neque Christianis consentiebant. Nam Iudæis primus dies solennis erat Luna XV. sed incipiebant festum à vespera præcedente, id est, Luna XIV. ad vesperam; istis autem primus dies solennis erat decimus quartus, & cū etiam ipsi inciperent à primis vesperis, necessariò incipiebant Luna XIII. sed hic error non eget alia refutatione; nam fundabatur in sola imperitia; existimabant enim, ita sanctum Ioannem celebrare solitum.

QUINTVS error est Nouatianorum, qui, teste Socrate lib. 5. historiae, cap. 20. decretum ediderunt, quod appellarunt *ἀδιάφορον*, quia in eo statuerunt, liberum vnicuique esse debere, agere Pascha quando velit. Quem errorem satis constat placuisse etiam Magdeburgensibus ex Centur. 1. lib. 2. cap. 6. col. 304. & Centur. 2. cap. 6. col. 119. vbi dicunt, nec Apostolos, nec Apostolicos viros vllam legem dedisse Ecclesiæ de celebratione Paschæ, sed reliquisse Christianis integram libertatem. Et ibidem arguunt Romanos Pontifices, quòd propter rem indifferentem excommunicauerint Asianos.

Iste autem error refellitur, PRIMO, ex can. 8. Apostolorū, vbi iubentur deponi Episcopi, vel Presbyteri, qui Pascha egerint ante æquinoctium cum Iudæis.

AAAAAA

SECUNDO

SECUNDO probatur, quia eos, qui pertinaces fuerunt in opinione Asianorum, id est, quod necessario Pascha deberet agi Luna XIV. cum Iudæis, veteres patres semper habuerunt pro hæreticis, vt patet ex Tertulliano de præscript. Epiphani. hæres. 50. August. hæres. 29. & Theodoro lib. 3. de hæreticis fabulis, & Damascen. lib. de hæresibus. Et ne putemus eos esse hæreticos alia de causa, imposuerunt illis nomen Tetrastececatitas, id est, Quartadecimanos. Non ergo sine causa Romani Pont. excommunicarunt Asianos.

TERTIO, si esse deberet res libera, & indifferens celebratio Paschæ, nunquam fuissent sancti Patres multum solliciti de hac re: at semper maximè solliciti fuerunt, nam in ipso initio huius controuersia, vbique celebrata sunt prouincialia Concilia pro hac re, vt apparet ex lib. 5. hist. Eusebij, cap. 23. & 25. quod est signum magnæ sollicitudinis. ADDE, quod in illis Conciliis non rem adiaphoram esse voluerunt. nam lib. 5. cap. 23. sic ait Eusebius: *Vnum, inquit, omnes Ecclesiasticum dogma confirmant, ne liceat aliquando, nisi in die Dominica, qua Dominus resurrexit, Dominicum Pascha celebrare mysterium.* Et cap. 25. dicit, hunc fuisse finem decreti Concilij Cæsariensis de Paschate illo ipso tempore habiti. *Epistola autem nostra exemplaria per omnes Ecclesias transmittantur, ut ne rei efficiamur animarum, qua diuersis erroribus merguntur.*

QUARTO, Concilium Nicænum post quaestionem de die contra Arium nihil putauit magis dignum diligenti discussione & determinatione, quam de die Paschæ, vt patet ex epistola Constantini apud Eusebium lib. 3. de vita Constantini. Immo Athanasius in epistola de Synodis Arimini & Seleucia, nõ procul ab initio, dicit, Concilium Nicænum propter duas causas conuenisse; primò, propter controuersiam de Pascha; secundò, propter hæresim Arii. Epiphani. etiam hæres. 70. dicit, Constantinum duo maxima bona contulisse in Ecclesiam; vnum, quod congregari curauit Synodum Nicænam; alterum, quod in ipsa Synodo curauerit determinare quaestionem de Paschate. Quod autem Nicænum Concilium planè præceperit celebrari Pascha die Dominico, & non solum cohortationem adhibuerit, vt Socrates dicere videtur.

patet ex Athanas. qui in epist. de Concil. Arimini & Seleucia, sic ait; *In negotio de Paschate non abhorruerunt ab ista appellatione, si sum est, & omnes obtemperarent.*

QUINTO, probatur ex Concilio Antiocheno, cap. 1. ubi excommunicantur qui legem Nicænam de Paschatis die nõ seruant.

SIXTO, idem probatur ex magna sollicitudine, quam semper habuerunt Patres, ne erraretur in celebrando Paschate. Nã tempore B. Ambrosij, cùm nata esset difficultas quædam, & ignoraretur, quæ esset dies Paschæ secundum Nicænum Concilium, vndique mittebantur literæ Episcoporum vltro citroq; vnde etiam exstat proluxa epist. 83. Ambrosij de hac re.

Deinde tempore Innocentij I. cùm orta esset similis difficultas, scripsit Innocentius epistolam, quæ est 11. ad Aurelium Episcopũ Carthaginis, vt ipse quoque, coacta Synodo, quæstionem illam discuteret, & ad se scriberet Concilij sententiam, vt ipse postea diem Paschatis de more omnibus præscriberet.

Rursum tempore Leonis, cùm similis orta esset difficultas, scripsit inde sanctus Leo ad Imperatorem Martianum, ad Eudoxiam Augustã, ad Episcopos Gallia & Hispania, & alios. vide epist. 63. 64. 65. & 95.

Præterea idem arguit generalis prudentia Ecclesiæ; nam, vt scribit Leo epist. 64. ad Martianum, delegata fuerat Episcopo Alexandrino cura semper supputandi & indagandi diem Paschatis, quem ille Apostolicæ sedi Romanæ indicabat; ac deinde Apostolica sedes vniuersæ Ecclesiæ diem illum præscribebat. cuius moris meminit etiam Concilium Arelatense I. cap. 1. & Innocentius I. epist. 11. ad Aurelium.

VLTIMO, probatur ex diuino testimonio, quod refert Paschasinus Episcopus Lilibetanus in epistola ad Leonem, & est 63. inter epistolas sancti Leonis. Scribit autem ille, tempore Zozimi Papæ ortam quæstionem de Paschate, quod Occidentales dicerent, Pascha celebrandum illo anno XXV. die Martij; Orientales autem XXII. Aprilis. Porro in quadam Ecclesia Sicilia solebat singulis annis sacer fons diuino miraculo per se repleti ipsa nocte Paschatis, qua Catechumeni baptizandi erant. Illo autem anno, cùm ex præscripto Zozimi

AAAAAA 2 mi

mi Pascha ageretur XXV. Martij, fons inanis & aridus mansit: deinde XXII Aprilis, fons repletus est; atque ex eo intellectum est, errasse Occidentales in celebratione Paschæ. Quale miraculum contigisse etiam anno Domini D.LXXII. scribit Sigebertus in Chronico. Siquidem annotavit eo anno fontem baptismalem in Hispania diuinitus impletum fuisse in Sabbatho veri Paschatis, quod tunc Galli rectè seruabant, Hispani autem malè. At certè si res esset omnino indifferens, nunquam Deus tali miraculo commissum errorem demonstrasset.

Magdeburgenses Cent. 5. cap. 6. col. 692. dicunt, fabulas & nugas esse, quæ iste Paschasinus scribit. At constat, hunc Paschasinum fuisse Episcopum celeberrimum, quippe quoniam nomine sancti Leonis præsedidit Concilio Chalcedonenſi DC. XXX. Episcoporum. Constat etiam eum scribere rem sibi notissimam, nimirum quæ acciderat suo tempore, & in loco sibi vicino. Constat denique rem illam scriptam grauissimo Pontifici S. Leoni, cui certè fabulam & nugas pro diuino miraculo nunquam venditasset magnus ille Episcopus.

ULTIMVS error est, in quem à multis iam annis sæpe incidimus, scientes quidem, & aduertentes, sed tamen inuiti. Sciendum enim est, Concilium Nicænum tres regulas constituisse ad inueniendum Paschæ diem. VNA fuit, vt semper Pascha ageretur post diem XXI. Martij, quia illo die erat æquinoctium veris, & Pascha post æquinoctium agi debet. ALTERA fuit, vt post XX. Martij expectaretur Luna XIV. & post eam diem quæreretur Pascha. Pascha enim agi debet in certâ hebdomade Lunæ, id est, à Luna XIV. exclusiue, vique ad XXI. exclusiue. Et ad inueniendam Lunam, composuerunt Cyclum aurei numeri. Vbicunque enim in Calendario inuenitur aureus numerus illius anni, ibi est Nouilunium. TERTIA regula fuit, vt post Lunam XIV. occurrentem, post vicissimum diem Martij, expectaretur dies Dominicus, & ille esset Pascha.

Istæ regulæ illo tempore & sequentibus annis multis operata fuerunt. Verè enim tunc erat æquinoctium XXI. Martij, & verè aureus numerus tunc indicabat diem Nouilunij, ita multis iam seculis experientia docet, æquinoctium non esse fixum.

fixum vicesima prima Martij, sed semper anticipare; nunc enim est decimo Martij. Similiter experientia docet, aureum numerum antiquum non indicare amplius Nouilunia fideliter. Nunc enim Nouilunium inuenitur quatuor diebus ante ipsum aureum numerum. Ex quo intelligimus, tempore Concilij Nicæni non fuisse exactè deprehensum motum nec Solis, nec Lunæ: Ecclesia autem semper antiquas illas regulas seruat, & inde sapissimè cogitur errare, etiam si nolit. Sicut anno superiore, id est, M. D. LXXIX. celebratum est Pascha XIX. die Aprilis, cum debuisset celebrari XV. Martij.

CAPVT XIII.

De Pentecoste.

MAGDEBURGENSES Centur. 2. cap. 6. col. 119. non solum dicunt, Apostolos nullam Legem de festis instituisse, sed etiam addunt, primis illis seculis Ecclesiæ nihil expressè legi de vilo festo, præterquam de Paschate. At hoc esse falsissimum, docet nos antiquitas Pentecostes. Nam in primis meminit eius festi Paulus in priore epistola ad Corinthios 16. *Manebo, inquit, Ephesæ usque ad Pentecosten.* Et Act. 20. de Paulo inquit Lucas: *Festinabat, ut si quo modo posset, Pentecosten ageret Hierosolymis.* Et quamuis non sit omnino certum, an loquantur hæc Scripturæ de Pentecoste Iudæorum, an Christianorum: tamen Epiphani. hæc. 75. exponit de Pentecoste Christianorum.

Præterea meminerunt huius festi, antiquissimi auctores; Clemens lib. 5. constit. cap. 21. Irenæus apud Iustinum quæst. 115. Tertullianus libro de corona militis; Origenes lib. 8. contra Celsum; Hilarius præfatione in Psalmos; Theophilus lib. 1. Paschali; Hieronymus in epistola ad Marcellam de erroribus Montani, & in caput 4. Galat. Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Ambrosius, Maximus, Leo, & alij, qui sermones de hoc festo scriptos reliquerunt. Denique Augustinus epist. 118. dicit, festa Passionis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, & alia, quæ in tota Ecclesia celebrantur, sine dubitatione vel à generalibus Conciliis, vel ab Apostolis instituta: constat autem, non esse instituta in generalibus